

108 (1974-1975) — Nr. 1

CULTUURRAAD
VOOR DE
NEDERLANDSECULTUURGEMEENSCHAP

ZITTING 1974- 1975

31 JANUARI 1975

BELEIDSNOTA
inzake toerisme

van de hand van
de heer J. CHABERT
Minister van Verkeerswezen

INHOUDSOPGAVE

Toerisme en tewerkstelling	3
Toestand en vooruitzichten	3
Ontvangst	4
Hotels en kampeerterreinen	4
Sociaal toerisme	5
Toerisme en cultuur	5
Recreatie	6
Vakantiespreiding	6

In het huidige maatschappelijke leven speelt het toerisme een rol van grote betekenis. Met de toename van de vrije tijd en de stijging van de levensstandaard, evenals met de snelle evolutie van de vervoermiddelen is het toerisme tijdens het jongste decennium uitgegroeid tot een zeer belangrijke economische activiteit. Toeristen zijn belangrijke verbruikers die tijdens de jaarlijkse **vakantieperiode** hoge bedragen uitgeven.

Tegenover de miljoenen verbruikers staan dan de velen die hun tewerkstelling en hun inkomsten aan het toerisme te danken hebben. Volgens de International Union of Official Travel Organisation bedroegen de ontvangsten uit het internationale toerisme in 1972 ongeveer 24 000 miljoen USA-dollars. Van dat bedrag vloeiden er 16 200 USA-dollars naar Europa.

TOERISME EN. TEWERKSTELLING

Ook in ons land heeft het toerisme met de jaren een steeds belangrijker economische betekenis gekregen. Nagenoeg 105 000 mensen betrekken hun inkomsten rechtstreeks uit het toerisme. Rekent men daarbij de personen die in de aanverwante takken, zoals vervoer, restauratie, toeristische attracties, reisagentschappen, enz... zijn tewerk gesteld, dan kan men stellen dat één Belg op acht voor het toerisme werkt.

Dit moet er ons toe aanzetten, vooral nu dat wij met vrij ernstige economische moeilijkheden kampen en de werkloosheidscijfers zijn gestegen, het toerisme te geven waar het recht op heeft. Er dient over gewaakt dat de tewerkstelling ook in die sector veilig wordt gesteld.

De regering is daar om bekommerd. Dit blijkt uit haar beleidskeuzen die binnenkort in het Parlement zullen worden besproken, in verband met het plan 1976-1980, waaruit blijkt dat het Rijksaandeel in de toeristische investeringen voor de jaren 1976-1980 op nagenoeg 10 miljard kan worden geraamd.

Dit bedrag zal worden aangewend voor de bouw van vakantiehuizen, jeugdhuisen, hotels, vakantie-dorpen, toeristische parken, onthaalcentra en recreatieve voorzieningen.

Dit betekent ook, dat in het kader van een actieve politiek inzake toerisme aandacht zal worden geschonken — ik kom daarop straks terug — aan de sociale dimensie van het toerisme. Van sociaal toerisme kan alleen maar sprake zijn van het ogenblik af, dat alle volksslagen aan het toerisme in al zijn vormen kunnen deelnemen.

Onze betalingsbalans van het reisverkeer wordt in toenemende mate negatief. Volgens berekeningen van de Nationale Bank boekten wij in 1973 ongeveer 26 **miljard** frank uit het toerisme, maar bedroegen de toeristische uitgaven nagenoeg 41 miljard frank. Dit is een deficit van 15 miljard.

In 1961 bedroeg dit deficit maar 2 miljard. Dit moet voor ons een aanleiding zijn om zoveel mogelijk buitenlandse toeristen aan te trekken, en er onze landgenoten toe aan te zetten in groten getale hun vakantiedagen in België door te brengen. Zes Belgen op tien nemen nog steeds vakantie in het buitenland. De regen van de jongste maanden heeft er ons nogmaals aan herinnerd, voor zover dat nog nodig was, dat ons land niet erg begunstigd is door klimatologische voorwaarden. Dat neemt niet weg dat België met zijn prachtige stranden, aantrekkelijke landschappen, zowel in Wallonië als in Vlaanderen, en ook zijn gastronomie, folklore en een groot historisch-cultureel verleden met een rijkdom aan kunstschaten over belangrijke troeven beschikt, die zoveel mogelijk moeten worden uitgespeeld. Er is ook onze geografische ligging, op het kruispunt van Europa en omringd door landen als Nederland, Duitsland, Groot-Britannië en Frankrijk met een groot aantal potentiële klanten. Het ligt voor de hand dat wij die gunstige geografische ligging nog beter moeten valoriseren.

TOESTAND EN VOORUITZICHTEN

In 1974 is het internationaal toerisme met 3% teruggelopen — dit houdt verband met de economische situatie — in vergelijking met 1973. De oliecrisis en de politieke onstabiele in een aantal typische vakantie-landen remden het reisverkeer af. Recente onderzoeken tonen evenwel aan, dat die factoren het toerisme niet in gevaar brengen. Wel wordt er een verschuiving vastgesteld. De verre vakantie-reizen richten zich vooral tot de hoge inkomsten-categorieën. De verkoop van die reizen zal door de huidige omstandigheden haast niet negatief worden **beïnvloed**.

Men voorziet echter wel een daling in de verkoop van middellange afstandsreizen, terwijl die van de korte afstandsreizen ongetwijfeld zal stijgen. Hieruit kan men afleiden, dat ons land meer dan waarschijnlijk niet zal lijden onder de huidige omstandigheden. Integendeel. Men houdt er rekening mee dat meer landgenoten in België vakantie zullen nemen en dat het aantal Duitse, Franse, Nederlandse en Britse toeristen in België zal toenemen.

Tot dusver zijn de Nederlanders, Duitsers, Britten, Fransen en Amerikanen onze beste klanten. Vooraan staan de Nederlanders met 1743 788 overnachtingen, dan komen de Duitsers met 1280 635, de Britten met 1223 172, de Fransen met 1 105 718, en tenslotte de Amerikanen met 522 000 overnachtingen. Samen vertegenwoordigen zij 79% van onze buitenlandse klanten.

Aan de kust, die ongeveer 60% van het totaal aantal overnachtingen voor haar rekening neemt, zijn de Duitsers inmiddels opgeklommen tot de eerste

buitenlandse toeristengroep. Het aantal Britse en Franse klanten daalde. Volgens het Westvlaamse Economische Studiebureau moet dit onder meer worden toegeschreven aan de erg zwakke koers van het Pond Sterling en de Franse munt. Globaal bekeken steeg het aantal overnachtingen van buitenlandse toeristen in België met 32,9% in de periode 1963-73, terwijl het aantal overnachtingen van Belgen tijdens dezelfde periode toenam met 42,2%. Op een totaal van 27 675 390 overnachtingen in 1973 noteerde men 20 240 687 overnachtingen van Belgen en 7 434 703 overnachtingen van buitenlanders. Dat is ruim 7 miljoen overnachtingen meer dan 1963.

ONTVANGST

Ik ben ervan overtuigd dat wij nog betere resultaten kunnen bereiken inzake ontvangst.

Niet alleen de personen die in de toeristische sector werkzaam zijn, maar de hele bevolking moet zich toeleggen op een goede en vriendelijke ontvangst, zodat de toeristen zich in onze gewesten gastvrij opgenomen voelen.

Mijn streven is gericht op een degelijke ontvangst. De toerist is een gast en, indien wij hem het gevoel willen geven, dat hij bij ons een verwachte gast is dan moet onze ontvangst worden gebaseerd op sympathie, hartelijkheid en dienstvaardigheid. De ontvangst moet mijns inziens worden gezien als een onmisbare follow-up van de propaganda in het buitenland. Via de propaganda in het buitenland moet de toerist een ruime en rechtstreekse kennis worden meegegeven over onze toeristische streken, de levenswijze en de folklore in onze gewesten en het rijke culturele patrimonium van ons land.

De sympathie en belangstelling die in het buitenland wordt opgewekt, moet in eigen land worden gekoppeld aan een ontvangst, die de buitenlandse toeristen het gevoel geeft, dat zij zich bij ons in een sfeer van rust, ontspanning en toeristische vreugde geborgen voelen. Wij moeten ze helpen bij het ontdekken van onze gewesten in harmonie met de mensen die er wonen, werken en zich ontspannen. Schuchterheid, particularisme en wantrouwen stoot de toeristen af.

Ik ben van plan om onze gemeenschappen, in de uitbouw van een actief toeristisch beleid en een degelijke ontvangst, een belangrijke rol te laten spelen door zoveel mogelijk de provinciale en gemeentelijke diensten, evenals de verdienstelijk werkende Verenigingen voor Vreemdelingenverkeer in te schakelen. Zij zijn het best geplaatst om de toeristen in te wijden in de plaatselijke authenticiteit, en de mensen ter plaatse tot meer creativiteit aan te zetten. De toeristische ontvangst moet uiteindelijk wortelen in de volksgemeenschap van elk van onze gewesten.

Een dergelijke conceptie leunt trouwens beter aan bij onze hervormde instellingen. Zoals u weet, bepaalt de wet van 21 juli 1971, die de toepassing van artikel 59bis van de Grondwet regelt, dat het toerisme tot de culturele aangelegenheden behoort, en bijgevolg onder de culturele autonomie valt en tot de uitsluitende bevoegdheid van de **cultuurra-**den behoort.

Op basis daarvan wordt de begroting 1975 voor het eerst gesplitst. Thans werken wij aan een reorganisatie en een aan die nieuwe realiteit aangepaste structuur voor het Commissariaat-generaal voor Toerisme. Dit commissariaat zal eveneens worden gesplitst in een autonome Nederlandse dienst en een autonome Franse dienst.

Het lijkt mij aangewezen dat de **Commissaris-**generaal voor Toerisme belast blijft met de coördinatie van de activiteiten van die diensten. Hij zou ook verantwoordelijk blijven voor de propaganda en de public relations in het buitenland.

Wel zou die toeristische propaganda voor België in het buitenland, meer dan in het verleden, op de eigen identiteit van onze cultuurgemeenschappen kunnen worden afgestemd, zonder dat dit aanleiding tot ongezonde rivaliteit geeft. Het aantrekken van zoveel mogelijk buitenlandse toeristen naar ons land moet immers het uiteindelijke streefdoel blijven.

Wat goed is voor de beide gemeenschappen die in dit land wonen, en ook voor de Duitstalige gemeenschap, is goed voor het land zelf.

HOTELS EN KAMPEERTERREINEN

In de ontvangst van de toeristen speelt ook de hotelsector een belangrijke rol. Op dit ogenblik stellen wij vast, dat er in verhouding te veel hotels van eerste rang en te weinig goed uitgeruste, comfortabele hotels van tweede rang zijn. Een herstel van dit gebrek aan evenwicht lijkt mij ten spoedigste aangewezen. Ik zal niet nalaten u in te lichten over de voorstellen, waaraan thans wordt gewerkt. Wij bestuderen op Benelux-niveau een classificatie voor de hotel- en restaurantbedrijven. Het is namelijk de bedoeling om tegen het toeristische seizoen 1976 te komen tot gemeenschappelijke classificatienormen voor België, Nederland en Luxemburg.

Voor de modernisering van gezinshotelbedrijven heb ik beslist het toekennen van premies uit te breiden tot de werken die het geheel van de instellingen aangenamer en aantrekkelijker maken voor het verblijf van de gasten. Tot dusver werden alleen maar tegemoetkomingen verleend voor modernisering van de „nachtverblijven”.

Wij streven er verder naar tegen het volgende toeristische seizoen klaar te zijn met een classificatie voor de kampeerterreinen. De kampeerterreinen zullen krachtens de kampeernetwet van 30 april 1970

in vier categorieën worden onderverdeeld naargelang van de voorwaarden, waaraan zij op het stuk van hygiëne, rust, veiligheid en gezonde ligging beantwoorden.

Alle kampeerterreinen worden momenteel door de inspecteurs van het Commissariaat-generaal voor Toerisme bezocht ten einde elke categorie een aantal sterren te kunnen toewijzen. De definitieve reglementeringen die uit de vermelde kampeerwet voortvloeien zullen nog vóór het toeristische zomerseizoen van dit jaar verschijnen. Daarover wordt momenteel met de ministeries, waaronder de Ruimtelijke Ordening ressorteert, onderhandeld.

De statistieken tonen aan, dat de Belgische, Franse en Duitse toeristen hun vakantieperiode in ons land bij voorkeur op een appartement doorbrengen. Ook villa's en bungalows zijn in trek. Regelmatig maakt men mij attent op bepaalde misbruiken in die sector. Om dat te verhelpen moeten wij ook hier snel naar een statuut, dat zowel de belangen van de huurders als van de eigenaars, veilig stelt. Dit moet gebeuren in samenwerking met de verbruikers- en beroepsverenigingen.

SOCIAAL TOERISME

Het toerisme dient verder een meer uitgesproken sociale inslag te krijgen door de toeristische infrastructuur en activiteiten meer af te stemmen op en toegankelijk te maken voor de jeugd, de arbeiders, de bejaarden en de gehandicapten.

60% van de Belgen — en dit moet ons toch doen nadenken — gaat nog steeds niet met vakantie, hoewel de vierde week vakantie verworven is en iedereen bijgevolg één twaalfde van zijn actief leven aan vakantie zal kunnen besteden. Het volstaat echter niet iedereen voldoende vrije tijd en financiële middelen ter beschikking te stellen. Dit sociaal beleid moet gekoppeld worden aan een toeristische infrastructuur en een organisatie, die zoveel mogelijk mensen de kans bieden vakantie te nemen. De aandacht moet daarbij zeker naar de minstbesteden in onze maatschappij gaan. Ook het gezins- en jeugdtoerisme moet worden gestimuleerd.

Een eerste initiatief, dat ik in dat verband genomen heb is de aanpassing van de subsidiëeringsnormen voor de bouw van nieuwe vakantiehuizen. Dit initiatief is nog te schuchter, maar het wijst op de richting die wij uitgaan.

Voor instellingen met een gezinskarakter werd de tussenkomst opgetrokken van 77 000 F naar 150 000 F per bed, en voor de jeugdvakantieinrichtingen van 55 000 F naar 135 000 F. Daarmee zal een meeruitgave van 40 miljoen F gepaard gaan. Samen met de Hoge Raad voor Sociaal Toerisme zijn wij op zoek naar nieuwe mogelijkheden en initiatieven om het „toerisme voor allen” waar te

maken. Zo wordt er gedacht aan een voorstel tot oprichting van sociale campings.

Een groot aantal vakantiecentra zijn niet uitgerust om bejaarden, gehandicapten en chronisch zieken op te vangen. Alle aanpassingswerken ten bate van die personen zullen voortaan ook voor toelagen in aanmerking komen. In Brussel zal een jeugdhotel worden gebouwd. Voor de jeugdherbergen zoeken wij naar een nieuwe formule, met de bedoeling om de jeugdherbergen ook voor activiteiten buiten de vakantieperiode in te richten en open te stellen. Tegen de achtergrond van een meer op het sociaal toerisme gericht beleid moet ook mijn streven worden gezien om het ééndags- en weekendtoerisme aan te moedigen.

TOERISME EN CULTUUR

Het toerisme, hoe economisch belangrijk het ook zij, is tevens een vorm van actieve vrijetijdsbesteding. Vandaar dat het op de persoonlijke ontwikkeling en de menselijke verrijking moet worden gericht. In een te gesofisticeerd toerisme dreigt die humane inhoud verloren te gaan.

Toerisme kan en moet mijns inziens ook de culturele begeleiding van de vakantiegangers verzorgen. Zijn structuur en organisatie moet daarop worden afgestemd. Ik zal er mij in ieder geval voor inspannen om het toerisme ook een culturele dimensie te geven, opdat het voor de mens aantrekkelijker en meer verrijkend zou worden.

Met het toerisme kan ook worden ingespeeld, op de verzuchtingen naar het behoud en de bescherming van ons historisch, cultureel en landschappelijk leefmilieu. Het afbraak- en vernietigingsproces tegengaan is geen doel op zichzelf. Het bewaarde en beschermde patrimonium dient ook voor de toerist te worden opengesteld.

U weet hoe ik als Minister van Cultuur voortdurend heb gepleit voor de bescherming van onze landschappen en monumenten en dat ik er tevens voor waarschuwde dat wij niet de sclerose in de hand zouden werken. Ik krijg nu de kans als Minister tot wiens bevoegdheid Toerisme behoort om de landschappen en monumenten te ontsluiten voor de mens.

In dit kader werken wij intens mee aan het door de Raad van Europa genomen initiatief om 1975 uit te roepen tot het „Europees jaar van het bouwkundig erfgoed”. Onder de slogan „Een toekomst voor ons verleden” zal een intensieve voorlichtings- en sensibilisatiecampagne worden gevoerd. Wij hebben inderdaad de jongste twintig jaar meer vernietigd dan gedurende de twee wereldoorlogen. Het Commissariaat-generaal voor Toerisme heeft zopas de campagne „Kathedralen en Stadhuisen 1975” gelanceerd. Die campagne is onze bijdrage tot het „Europees jaar van het bouwkundig erf-

goed". Tevens werd de documentaire film „Schatten van Steen en Goud" gedraaid. Die zal in België en het buitenland in zes verschillende talen worden verspreid. Met die actie zal de schijnwerper worden gericht op zowat 200 kerken, stadhuizen en belforten in België.

RECREATIE

In mijn beleid inzake toerisme wordt ook aandacht geschonken aan de verruiming van de recreatieve mogelijkheden. Als Minister van Cultuur heb ik destijds al een plan laten opstellen om de door zandwinning ontstane waterplassen zoveel mogelijk om te bouwen tot vijvers voor roei-, zeil-, hengel- en waterskisport.

Met openbare werken bespreken wij thans de mogelijkheid om parkeerplaatsen aan te leggen aan de rand van een aantal bossen die wij voor het publiek toegankelijk willen maken. Daar hoort uiteraard ook de aanleg bij van wandelpaden, het plaatsen van bewegwijzering, schuilplaatsen en rustbanken.

Op mijn verzoek maakt de N.M.B.S. een inventaris op van de niet meer gebruikte spoorwegverbindingen. De meeste kunnen wellicht worden omgebouwd tot wandel-, fiets- en ruitpaden. Het succes van de groene vakantieoord, de vakantie op de boerderij, het ruitertoerisme en andere op landelijke vakantie afgestemde experimenten tonen aan dat wij in die richting moeten voortwerken.

VAKANTIESPREIDING

Ik ben er evenwel van overtuigd, dat een deel van onze inspanningen om het toerisme de zopas geschetste inhoud te geven niet de vruchten zal afwerpen die wij ervan verwachten, indien wij er niet in slagen een oplossing te vinden voor het nu al jarenlang aanslepende probleem van de vakantiespreiding.

Het jaarlijks terugkerende automatisme, waarbij iedereen in dezelfde periode, langs dezelfde wegen naar dezelfde plaatsen trekt, zouden wij moeten doorbreken. Het toerisme moet in de ruimte en de tijd worden gespreid om het humaner te kunnen maken.

Voor een groot aantal toeristen komt vakantie neer op een rush naar wat **Jacques** de Chalendar in zijn boek „Prendre le temps de vivre" zo kenschetsend „la grande fête collective au soleil" noemt.

Ik zou bijna durven zeggen dat het „la grande hystérie collective" is. Iedereen op hetzelfde ogenblik en op, dezelfde plaats.

Die jaarlijkse volksverhuizing komt erop neer dat het jachtige en zenuwachtige levensritme van alle dagen in de maanden juli en augustus van de ste-

den naar de vakantiecentra wordt verlegd. Voor vele toeristen is de vakantieperiode een inspanning, daar waar het een ontspanning zou moeten zijn. En helaas keren sommige toeristen van die uitputtende en vaak helse rit naar de zon en de stranden niet meer terug. Tragisch veel mensen komen tijdens de vakantiedagen om het leven op de druk bereden wegen naar de vakantiecentra.

Zopas heb ik een ministerieel comité onder mijn voorzitterschap geïnstalleerd, dat ermee belast is om nog **vóór** deze zomer na te gaan of de glijdende werktijden in de openbare sector kunnen worden ingevoerd. De toepassing van dit systeem, waarmee men in landen als West-Duitsland, Zwitserland en Frankrijk zoveel succes heeft dat de betrokken werknemers niet meer naar het vroegere systeem willen terugkeren, zou ongetwijfeld ook bij ons het ééndags- en weekendtoerisme in belangrijke mate kunnen stimuleren.

Het ligt nu ook in mijn bedoeling het probleem van de vakantiespreiding opnieuw in te leiden met de vaste bedoeling tot een conclusie te komen in een ministeriële werkgroep, en de dialoog erover met de patroons, de zelfstandigen en de vakbonden opnieuw op gang te brengen. Dit in zeer nauw overleg met de eerste betrokkenen, namelijk mijn collega's van Nationale Opvoeding. Tegen eind 1975 zou men mijns inziens tot conclusies moeten komen.

De nadelen van een niet-gespreide vakantie zijn veelvuldig. Ter illustratie kan ik verwijzen naar de bevindingen van de Westvlaamse Economische Raad. In de toeristische gebieden kust, Maas en Ardennen maken de twee maanden van het hoogseizoen ruim 60% van de logeernachten uit. Die sterke concentratie van de vakantie betekent voor de logiesverstreckende sector een veel te hoge afschrijvingskost per prestatie. Dit stelt meteen het probleem van de rendabiliteit. Uit de huidige toestand resulteert een onderbenutting van de investeringen en de veel te hoge kostprijs die daaraan verbonden is voor degenen die vakantie moeten nemen. **Het** is mijn diepste overtuiging dat, indien de operatie „toerisme voor allen" wil slagen wij tot de vakantiespreiding moeten overgaan.

Een ander nadelig effect is, volgens de W.E.R., dat uiteindelijk de toerist als gebruiker de rekening betaalt in de vorm van hoge prijzen, overdreven drukte, verkeerscongestie en minder service. Ook voor het openbaar vervoer stelt zich het probleem van een grote concentratie van gebruikers binnen een beperkte periode. „Indien er geen spreiding van de vakanties komt, is er maar één enkel alternatief: hoge seizoenprijzen, overbezetting in een beperkte periode en massale subsidiëring van de toeristische sector," aldus de W.E.R. Ik ben het met die conclusie eens.

Ik zou het reeds als een belangrijke verworvenheid beschouwen, indien wij er zouden in slagen de vakantieperiode over vier maanden te spreiden

voor de gezinnen zonder kinderen, of met kinderen die nog niet schoolplichtig zijn.

Ik stel vast dat het in andere landen mogelijk is bij voorbeeld in Duitsland waar er een beurtregeling is ontstaan in de verschillende Länder. Aan de Belgische kust en in de Ardennen zijn er tijdens de maand september een groot aantal bezoekers geweest uit Duitsland omdat in die periode het Rijnland en Westfalen met vakantie waren. Indien

dit in Duitsland kan — het gebeurt trouwens ook in Zwitserland — moet het ook mogelijk zijn dit in België te realiseren.

Ik doe op de leden van de Cultuurraad een beroep opdat zij deze idee mede zouden helpen promoveren.

Verder zal het volgens mij ook aanbeveling verdienen indien deze vierde week vakantie zou worden losgemaakt van de jaarlijkse vakantietijd.

De Minister van Verkeerswezen
J. CHABERT